

tuji arheologi. Tako se je Korošec dotaknil problematike kolišč na Ljubljanskem barju. Vsa ta predavanja so pa imela značaj bolj obvestila o novo odkritih postojankah ter o novih momentih, ki nam pomagajo tolmačiti problematiko kolišč in njih kultur, ali pa vsaj zastavljajo novo problematiko. V isto skupino je mogoče prišteti še nekaj predavanj in predavateljev, ki so se dotaknili splošne slike raziskavanj v posameznih deželah, kakor n. pr. R. Laur-Belart, ki je podal pregled raziskavanj kolišč v Švici.

Druga skupina predavateljev je obravnavala bolj splošne probleme v okviru kulture na koliščih. Predavanja so včasih imela značaj poročil bolj splošnega značaja, kakor je bilo n. pr. predavanje »Kolekcija s kolišč v Museo Preistorico Romano« (Barocelli). Nekateri predavatelji so se pa dotaknili vprašanja odnosa med kulturo naseljencev na koliščih do drugih kulturnih skupin, kakor so bila predavanja »Pokopi v cistah in koliščarska civilizacija v dolini Rone« (Marc R. Sauter), dalje »Stratigrafija pirenejskega neolitika in odnos do alpskih neolitičnih kolišč« (Louis-René Nougrier), »Poljedelske neolitične kolonije na močvirnem zemljišču« (W. Guyan), »Predstave kolišč v Val Camonica« (Keller Tarnuzzer) itd.

Tretja skupina predavateljev se je dotaknila sintetične slike, ki nam jo nudijo današnja kolišča. Med temi sta bila tudi Pia Laviosa Zambotti, ki je skušala dati sliko kolišč in kulture v zgodovinski luči, in pa Gordon Childe, ki je podal zgodovinski pomen kolišč kot podobo nekdanjega življenja človeka v neolitiku.

Posebno skupino je predstavljalo nekoliko predavateljev, ki so se dotaknili problema kolišč z gledišča prirodoslovnih znanosti, predvsem paleobotanike. Tako je Hans Helbaek poročal o paleobotaničnih raziskavanjih na koliščih in o rezultatih, do katerih je ob tem prišel. Max Welten je pa podal sliko, kaj nam more nuditi palynologija pri raziskavanju predzgodovinskih kolišč ter o rezultatih in raznih momentih, s katerimi je mogoče nekatere čisto arheološke hipoteze sprejeti ali pa ovreči. Vittoria Pasa Durante je pa dala pregled pelodne analize v holocenskih plasteh otoka Virginia na jezeru Varese, kjer so raziskavali kolišča.

Vsa ta predavanja so se pa le v manjši meri dotikala vprašanja, ki danes skoraj najbolj zanima predzgodovinarje, kateri se bavijo s problemom kolišč. Predvsem je tu pomembno vprašanje, kaj danes razumemo pod nazivom kolišč. Imenovani predavatelji so se v glavnem omejili le na posamezne detajle v tem problemu, ali so se pa nagibali k stališču, po katerem se naselbine na koliščih ne glede na mesto, kjer so, med seboj ne razlikujejo. Nekaj predavateljev se je pa dotaknilo tudi tega nadvse zanimivega vprašanja, ki je izzvalo tudi najživahnejše diskusije. Med ostalim je predavatelj Oscar Paret zanikal v splošnem obstoj kolišč. Emil Vogt in nekateri drugi švicarski predzgodovinarji so pa v svojih izvajanjih razlikovali nekoliko momentov pri tem zanimivem vprašanju. Kakor je pa videti, problem obstoja ali neobstoja kolišč še zdaleč ni jasen, niti raztolmačen. Mogoče bodo posamezne naravoslovne vede prinesle več jasnosti v to vprašanje, kar je na koncu skušal dokazati tudi Werner Lüdi v svojem predavanju, ki je s čisto naravoslovnega gledišča dokazoval obstoj nekaterih kolišč v Švici.

Josip Korošec

Joachim Werner, Waage und Geld in der Merowingerzeit. (Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse, Jahrgang 1954, Heft 1, München 1954), 40 str., 7 slik in 2 karti v tekstu ter 2 tabli.

Bavarska akademija znanosti je v vrsti svojih publikacij izdala kot prvi zvezek v letu 1954 razpravo Joachima Wernera, ki obravnava tako arheološko kot zgodovinsko pomembno vprašanje razvoja denarja in razvoja tehtnice za tehtanje denarja v merovinskih periodi.

Avtor nam v kratkih potezah podaja zgodovinsko sliko propadanja rimskega denarstva, ki v raznih krajih pada v razna obdobja. Prvenstveno je izginil iz prometa bakreni denar, medtem ko so zlati in srebrni denar kovali tudi še dalje. Vendar pa tudi ta ne povsod. Tako nimamo na desni strani Rena dandanes nikakršnih dokazov o obstoju kovnic. Na levi strani Rena so pa

kovnice omejene le na mesta, medtem ko so v notranjosti Galije tudi v manjših naselbinah. Doslej je samo v Galiji ugotovljeno okoli 800 kovnic, ki pripadajo največ VIII. stoletju. Prav tako je ugotovljeno okoli 2000 imen znanih monetarjev. Ker so pa to bili v glavnem le novci iz dragocene kovine, je obtok novcev okoli leta 700 bil omejen le za potrebe daljne trgovine, medtem ko je droben denar (bakren) za potrebe notranje trgovine manjkal. Na temelju tega sklepa avtor, da moramo ta primer tolmačiti ali kot zelo omejeno denarno gospodarstvo, ali pa kot zelo razvito naravno gospodarstvo. Kovan denar je zaradi dragocene kovine imel tako veliko vrednost, da je mogel priti v poštev le pri zunanji trgovini, medtem ko se je v notranjosti trgovina razvijala po menjalni poti.

V merovinških pokrajinah z razvitim kovanjem denarja je preizkušal kovani denar predstojnik kovnice (Münzmeister). Dokler je bilo še dovolj dragocene kovine, je trajal še princip kvantitete. Zlati trenti so imeli enotno težino, enotno velikost in tudi vsaj približno enoten sestav. Kasneje pa prihaja do zmanjšanja težine in velikosti ter do slabšega sestava in celo do potvorb (pozlačen bakren denar). Tedaj se vse bolj uveljavlja princip kvalitete na račun principa kvantitete, kjer se upošteva le vrednost kovine po težini. Vsak posameznik je bil primoran sam preizkušati novce in jih tudi tehtati. Preizkus kovine se je vršil s preizkusnim kamnom, a težina se je tehtala na posebnih tehtnicah, podobnih apotekarskim tehtnicam. Obstajala sta dva tipa, oba po vzoru rimskih tehtnic. Prva tako imenovana hitra tehtnica (statera) je v merovinških grobovih V. do VII. stoletja znana v 12 primerkih, druga pa tako imenovana enakokraka tehtnica (libera) je znana v 53 primerkih. Avtor se ne strinja z dosedanjim glediščem, po katerem naj bi tehtnice bile le last zlatarjev in monetarjev, ker doslej ni odkrit noben grob, v katerem bi poleg tehtnice bilo tudi zlatarsko orodje. Nekateri drugi grobovi zunaj merovinškega kulturnega kroga, v katerih so se našli predmeti, ki pripadajo zlatarjem, niso imeli tehtnic. Zelo redko je pa tehtnica v ženskem grobu. Avtor kaže tudi na socialni položaj tistih, ki so imeli tehtnice v grobovih. O nekaterih meni, da so pripadale plemenitašem, čeprav tehtnica ne predstavlja nujen predmet v grobu tistega, ki je stal socialno višje. Poleg tehtnic imamo včasih v grobovih tudi uteži raznih oblik in razne težine, včasih celo galski bronasti denar, uporabljen v ta namen.

Razširjenost grobov s tehtnico v merovinških deželah je razdeljena dokaj ravnomerno po frankovskih krajih severne Galije, po Valoniji in v renskih krajih. Osamljene so pa tehtnice v Vestfalski in v friziških Terpih, medtem ko so pri Alamanih in Bajuvarih zopet bolj pogostne. Tako imamo tudi teritorialno razdeljene pokrajine s principom kvantitete ali s kovanjem novcev in pokrajine s principom kvalitete ali s tehtnicami, ki pa med seboj po najdbah časovno ne sovpadajo.

Izven merovinških pokrajin je tudi v Angliji najdenih 6 tehtnic, ki so po mnenju avtorja pod merovinškim vplivom. Podoben primer bo tudi z nekaterimi drugimi tehtnicami, ki so najdene na Danskem, na Saksonskem, na Türinškem in v Frieslandu. 6 tehtnic na Norveškem in tehtnica, ki je najdena na Jütlandu, pa niso služile za tehtanje zlatega denarja, ker so veliko večje. Predstavljajo domače delo po frankovskih vzorih. Avtor sodi, da so služile take tehtnice za tehtanje prstanastih novcev (Ringgeld).

Langobardski sta tehtnici, najdeni v Kranju, od katerih je ena statera, druga pa libera. Tretja langobardska tehtnica je bila pa najdena v Brnu v grobu nekega zlatarja.

V Panonski nižavi najdeni tehtnici z uteži, ki jih avtor pripisuje Avarom, pripadajo prav tako kakor ona iz Brna, zlatarjem. So pa bizantinskega izvora.

Po vsem moremo imeti za tehtnice za tehtanje denarja le merovinške in angleške tehtnice. Te so bile vezane na neko posebno denarno situacijo v tamkajšnjih krajih, ker so istočasno bili v obtoku razne vrste novcev raznih kovnic. Tak primer imamo pa tudi že veliko poprej za časa Keltov, prav tako pa tudi kasneje za časa Vikingov v IX. in X. stoletju.

Razprava, ki jo je napisal Werner, je posebno pomembna glede daljnih možnih sklepov o trgovini, delno tudi za socialno stanje posameznikov poleg samega razvoja denarstva in kovanja novcev v zgodnjem srednjem veku ter uporabe kovanega denarja kot plačilnega sredstva.

Josip Korošec